

OBSERVATORI DE LLIBRES DE TEXT

ANÀLISI DE LA DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS DES D'UNA PERSPECTIVA DE PAU
(TERCER D'ESO. EDICIONS 2007, 2015, 2016)

INFOGRAFIES

En el marc de les línies de treball de l'ICIP, des de l'any 2010 s'ha estat impulsant un Observatori de llibres de text amb la col·laboració d'investigadors de l'Escola de Cultura de Pau (ECP). L'objectiu general és facilitar la incorporació dels criteris de l'educació per la pau en els llibres de text en català. De manera més específica, quatre objectius concrets guien el procés de cada informe, orientats a diferents actors educatius:

- Diagnosticar el grau d'incorporació dels criteris de l'educació per la pau en els llibres de text i fer propostes de millora.
- Orientar els centres escolars i el professorat en l'ús que fan dels llibres de text des d'una perspectiva d'educació per la pau.
- Incidir en les editorials i en el Departament d'Ensenyament per fer realitat la incorporació d'aquests criteris en els llibres de text.
- Contribuir a la reflexió en espais educatius i del tercer sector que pugin amplificar la incidència de cara a reforçar l'objectiu general.

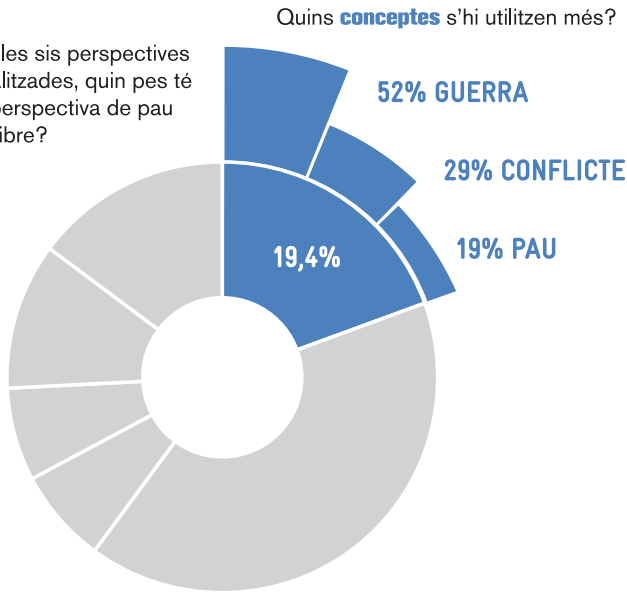
Enguany l'ICIP presenta el segon informe de l'Observatori de llibres de text, una anàlisi per diagnosticar el grau d'incorporació dels criteris de l'educació per la pau i orientar els actors educatius per a un ús crític dels llibres de text.

L'edició del 2017 s'ha centrat en set llibres de text de Geografia i Història del 3r curs d'Educació Secundària Obligatoria (ESO).

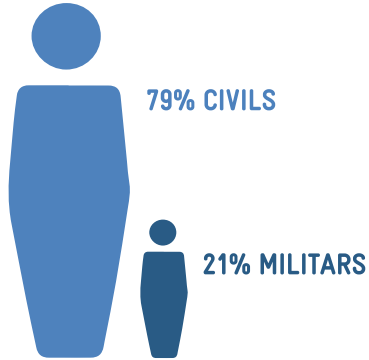
D'acord amb la concepció de pau positiva i inspirada en la resolució 53/243 de l'Assemblea General de les Nacions Unides sobre la Declaració i Programa d'Acció sobre una Cultura de Pau, l'informe analitza sis àmbits temàtics: 1) pau i conflicte; 2) desenvolupament socioeconòmic; 3) gènere; 4) diversitat intercultural; 5) medi ambient; i 6) drets humans i democràcia. A aquests sis àmbits se n'afegeix un (el 7) sobre les metodologies en els exercicis didàctics.

PERSPECTIVA DE PAU

De les sis perspectives analitzades, quin pes té la perspectiva de pau al llibre?

De les **personalitats** citades, quantes són civils i quantes són militars?

OBSERVACIONS:

- ⊕ Utilització de quadres entre altres imatges per a copsar les conseqüències de les guerres
- ⊕ Fragments de text antibel·licistes (Thomas More, víctimes d'un saqueig...)
- ⊕ Relació entre conflictes armats i l'explotació de recursos (petroli, coltan, aigua...)
- ⊖ La guerra té molta més presència que la pau: la història (més que no pas la geografia) és bel·licista
- ⊖ Les causes dels conflictes armats, quan s'expliquen, són simplificades a un sol motiu
- ⊖ No es descriuen les conseqüències humanes de les guerres
- ⊖ No es troben gaires exemples de mecanismes per a prevenir els conflictes ni d'accions no violentes

REPTES:

- Explicació dels mecanismes i cossos de la ONU per a prevenir les guerres (tractats de control d'armes, embargaments d'armes, UNODA, UNIDIR, Comissió de Construcció de Pau...)
- Presència d'autors com Étienne de La Boétie, experiències per a promoure la reconciliació entre catòlics i protestants, negacions de la població a ser reclutats a diferents llocs, i moviments no violentes contemporanis.

RECOMANACIONS:

- ⊕ Explicar menys guerres però més a fons
- ⊕ Mostrar les conseqüències de les guerres sobre la població
- ⊕ Reflectir més exemples de resistència no violenta i mostrar que els conflictes socials poden aportar millores per la societat

EPISODIS DE GUERRA I DE PAU CITATS ALS LLIBRES DE TEXT

- 1512 Conquesta de Navarra
- 1519 i 1521 Revolta de les germanies
- 1519-1521 Conquesta de Mèxic
- 1521 Revolta dels comuners/de les comunitats
- 1521-1526 Guerra de Carles I contra França
- 1527 Saqueig de Roma
- 1529, 1532 Guerra Carles I contra els turcs
- 1532-1534 Conquesta de Perú
- 1556-1557 Guerra de Felip II contra França
- 1567-1594 Guerra de religió a França
- 1568-1648 Guerra de Flandes
- 1568-1571 Revolta de les Alpujarras
- 1571 Batalla de Lepant
- 1580 Anexió de Portugal
- 1581 Expansió russa
- 1588 Combat contra Anglaterra (armada Invencible)
- 1618-1648 Guerra dels 30 anys
- 1635-1659 Guerra franco-espanyola
- 1640 Corpus de Sang
- 1640-1652 Guerra dels Segadors
- 1641-1648 Guerra Civil anglesa
- 1643 Batalla de Rocroi
- 1688 Segona revolució anglesa
- 1702-1714 Guerra de successió

- 1914-1918 Primera Guerra Mundial
- 1936-1939 Guerra civil espanyola
- 1939-1945 Segona Guerra Mundial
- 1951-1953 Corea del Nord-Corea del Sud
- 1968-1998 Conflicte armat Ulster
- 1974-avui Conflicte armat Turquia-Xipre
- 1975-avui Conflicte Marroc-Sàhara Occidental
- 1978-avui Conflicte armat Kurdistan-Turquia
- 1991 Guerra del Golf pèrsic
- 1998 RD Congo

SEGLE XV

1494 Tractat de Tordesillas

SEGLE XVI

1545-1563 Concili de Trento?
1555 Pau d'Augsburg
1559 Pau de Cateau-Cambrésis

SEGLE XVII

1648 Pau de Westfalia

SEGLE XVIII

S. XIX Sufragistes

SEGLE XIX

1945 Carta de les Nacions Unides
1975 Pressió popular no violenta contra la base nuclear de Lemóniz al País Basc

SEGLE XX

SEGLE XXI

2006 Referèndum de Montenegro per la seva independència
2010 Boicot a McDonalds' en el dia mundial de l'Alimentació manifestacions per a salvar el sistema de sanitat públic britànic
2014 Plataforma d'Afectats per la Hipoteca
2014 Referèndum Anglaterra-Escòcia

En quina proporció es parla d'episodis de guerra o de no violència?

62% GUERRES

10% REVOLTES

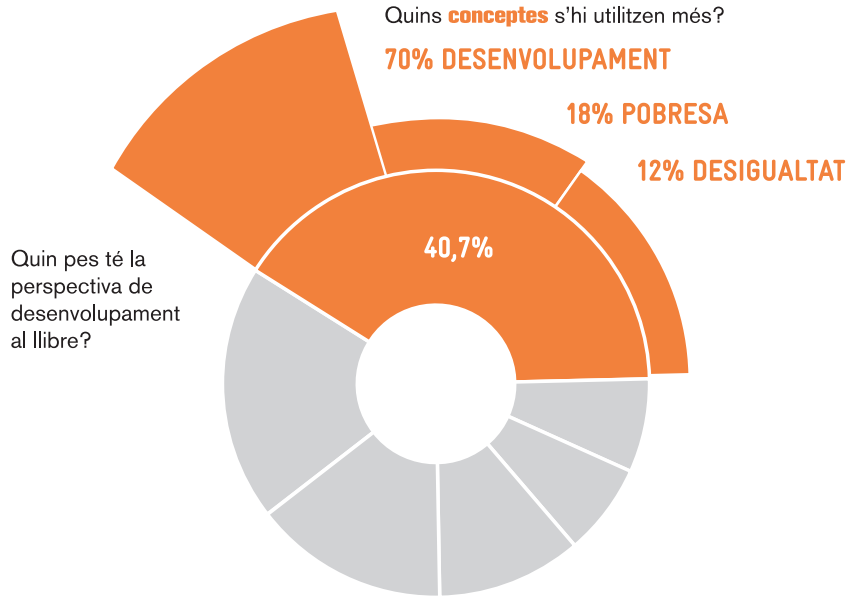

16% TRACTATS DE PAU

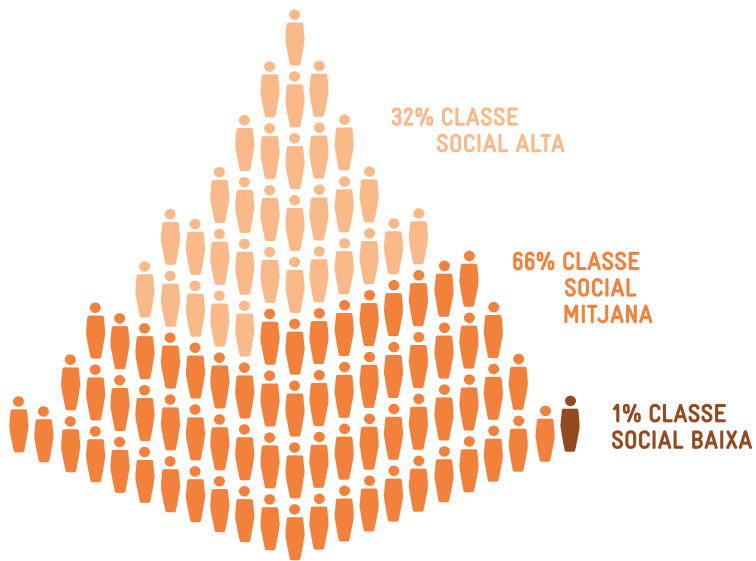

12% ACCIONS NO VIOLENTES

PERSPECTIVA DE DESENVOLUPAMENT

De quina classe social són les **personalitats** citades?

CLASSE SOCIAL ALTA

REI, CAP D'ESTAT, EMPERADOR
NOBLESA, CLASSE POLÍTICA
CLERGAT
FUTBOLISTES, ACTORS
EMPRESARIAT
ALTRES

CLASSE SOCIAL MITJANA

CONQUERIDORS, MARINERS, PIRATES
ARTISTES
INTEL·LECTUAL, CIENTÍFICA, ACADÈMICA,
CREADORA D'OPINIÓ
ALTRES

CLASSE SOCIAL BAIXA

PAGÈS
BRUIXA
ALTRES

OBSERVACIONS:

- ⊕ La pobresa mundial es tracta amb prou profunditat
- ⊕ Tot i que es solen presentar de forma dispersa, s'expliquen diferents causes de la pobresa dels països del sud, ressaltant la responsabilitat del nord
- ⊖ Es tracta molt superficialment la pobresa al nord (quart món), i sense identificar-ne les causes
- ⊖ Hi ha poques dades i poc anàlisi referent a les desigualtats
- ⊖ Es responsabilitza de la pobresa als països del nord en general (sense especificar si són Estats, multinacionals, borses, bancs...)
- ⊖ Es parla força d'organismes financers com l'FMI i el Banc Mundial i poc o gens d'altres com el Programa de l'ONU pel Desenvolupament, el PMA, la FAO...

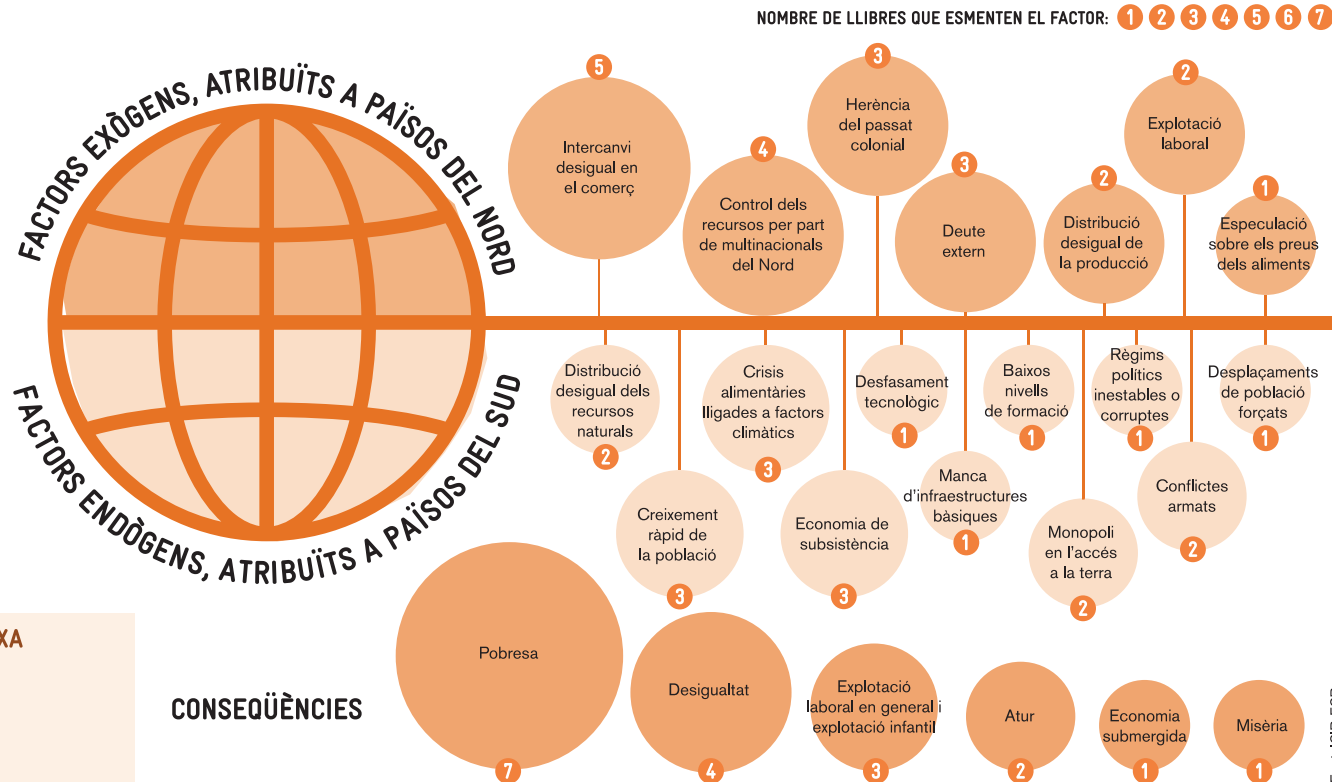
REPTES:

- Més reflexió sobre avantatges i inconvenients dels sistemes capitalista, planificat i mixta; dels models d'agricultura intensiva, extensiva, d'autoconsum o orientat a l'exportació en relació a la fam; i els perjudicis de la borsa i els bancs (del seu rol en positiu si que se'n parla).
- Com a causes de l'empobriment dels països, que s'esmenti l'especulació sobre els aliments, els factors que fan més rentable la inversió en borsa que en sectors que generin llocs de treball, l'elusió fiscal de les multinacionals que afecta a països del nord i del sud.
- Més dades sobre la desigualtat, i indicadors que la mesurin, com el Coeficient de Gini, i la funció dels models de fiscalitat en la redistribució de la riquesa.
- Altres propostes alternatives com l'economia comunitària (cooperatives, bé comú), la sobirania alimentària, la taxa Tobin, banca ètica...

RECOMANACIONS:

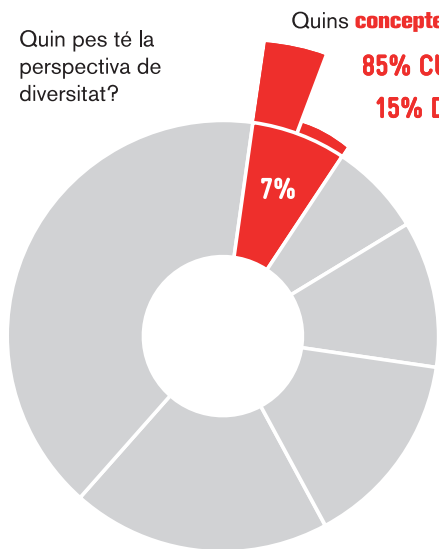
- ✓ Transmetre que la pobresa no és fortuïta, sinó que depèn d'unes decisions econòmiques o d'unes altres
- ✓ Assenyalar la reducció de la pobresa i de les desigualtats com a repte al llarg de la història i a tots els països

CAUSES DE LA POBRESA IDENTIFICADES EN ELS LLIBRES

PERSPECTIVA DE DIVERSITAT

Quin pes té la perspectiva de diversitat?

OBSERVACIONS:

- + El discurs explícit dels llibres sempre mostra respecte cap a les altres cultures
- + Es recullen alguns exemples de violacions de drets humans pròpies cap a altres civilitzacions
- + Es mira d'evitar estereotips respecte a civilitzacions i poblacions d'altres cultures
- Algunes violacions de drets, com el comerç d'esclaus o la responsabilitat de les multinacionals en la violació de drets laborals s'expliquen només en alguns llibres i/o de forma massa superficial
- El discurs implícit dels llibres ("descobriments", "pre-colombi", etc.) i les formes (projeccions Mercator) mostren una visió poc plural de la història i la geografia
- Només un 7,1% en mitjana de les personalitats citades provenen d'altres continents
- Es troben a faltar més explicacions sobre models econòmics i polítics alternatius als occidentals
- Es transmet una visió excessivament binària i estigmatitzadora del món, autocomplaent amb els països occidentals, crítica amb els no occidentals.

REPTES:

- Índex on els països occidentals no quedin sempre els millor més ben parats (generació de residus, dones cap d'estat, índex de felicitat...)
- Reconèixer el suport dels EUA i d'altres estats occidentals a estats fràgils o dictatorials
- Explicar el rol de líders antiesclavistes com Gaspar Yanga, Zumbi dos Palmares, defensors de les terres com Chico Mendes, Wangari Maathai, Ken Saro-Wiwa
- Es troben a faltar més explicacions sobre models econòmics i polítics alternatius als occidentals

RECOMANACIONS:

- ✓ Diversificar el punt de vista incorporant els punts de vista de països no occidentals
- ✓ Ser autocrítics, reconèixer les violacions pròpies dels drets humans
- ✓ Evitar parlar d'altres cultures amb prejudicis o estereotips, i promoure'n el coneixement.
- ✓ Evitar mostrar els països no occidentals com blocs homogenis i sempre associats a indicadors negatius (pobresa, manca de drets laborals, etc).
- ✓ Mostrar la immigració des de la comprensió de les seves causes i la valoració de la diversitat cultural.

IMATGES DE L'ALTRE TRANSMESSES ALS LLIBRES

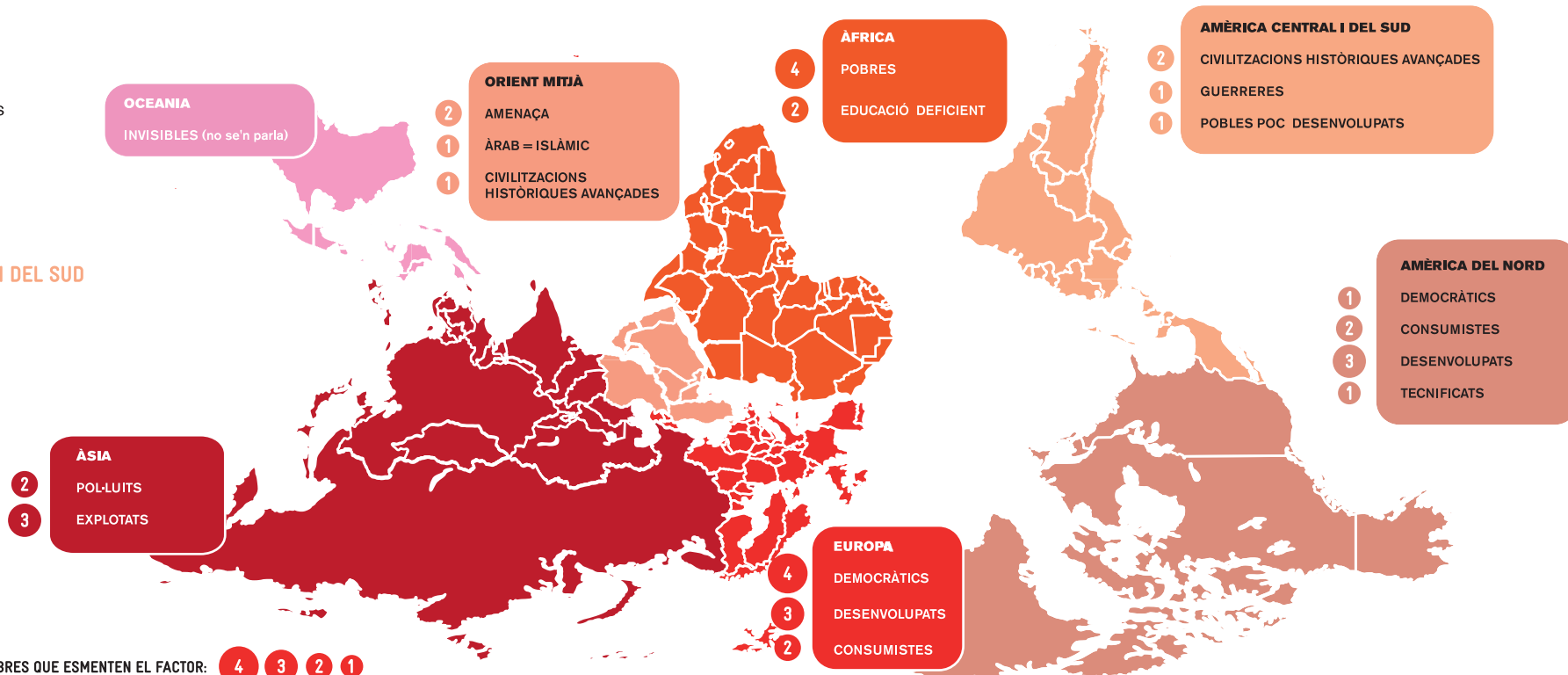
De quins països procedeixen les **personalitats** citades?

- 0,4% ÀSIA
- 1,8% AMÈRICA DEL NORD
- 1,9% AMÈRICA CENTRAL I DEL SUD
- 0,7% ORIENT MITJÀ
- 2,2% ÀFRICA
- 0,1% OCEANIA
- 92,9% EUROPA

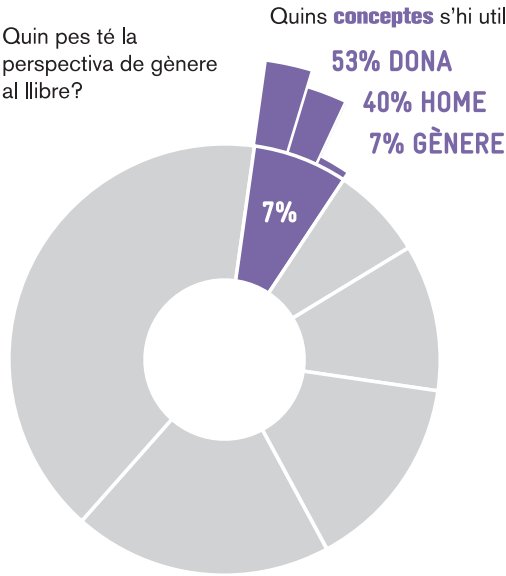
NOMBRE DE LLIBRES QUE ESMENTEN EL FACTOR:

4 3 2 1

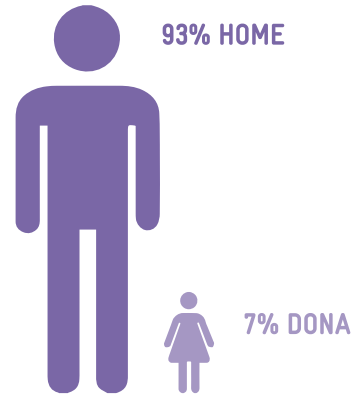

PERSPECTIVA DE GÈNERE

Quin pes té la perspectiva de gènere al llibre?

De les **personalitats** citades, quantes són homes i quantes són dones?

OBSERVACIONS:

- ⊕ Es solen seguir criteris de llenguatge no sexista
- ⊕ En general es defuig de prejudicis sexistes en la utilització d'imatges
- ⊕ Es reflecteixen algunes discriminacions de gènere actuals com la taxa d'alfabetització, accés a la salut (parts, etc)
- ⊖ Hegemonia dels personatges masculins (92,9% d'homes enfront de 7,1% de dones de mitjana)
- ⊖ No es pot observar una distinció de les realitats econòmiques, polítiques o socials en funció del gènere de forma transversalitzada
- ⊖ S'aplica més la perspectiva de gènere en parlar d'altres continents que en descriure el context català, espanyol o europeu
- ⊖ No es reflexiona sobre les causes de la discriminació de la dona en el món econòmic i polític

REPTES:

- Tractar quins són els sectors econòmics més feminitzats i masculinitzats, desglossar els indicadors econòmics per gènere, esmentar la no remuneració de gran part del treball domèstic i l'economia de les cures
- Reflectir discriminacions estructurals de l'economia i la política com la bretxa salarial, la precarietat de moltes ocupacions feminitzades, sostres de vidre, etc.
- Esmentar personalitats històriques com la Christine Pizan i veus contemporànies d'economia amb visió de gènere, com la Marilyn Joy Waring, o de l'alterglobalització com Vandana Shiva, Susan George, Naomi Klein, Saskia Sassen com a fonts de documentació.

RECOMANACIONS:

- ✓ Compensar la bretxa entre homes i dones citats, ja sigui visibilitzant a dones destacades o bé reduint el nombre d'homes destacats.
- ✓ Mostrar el paper de la dona en l'àmbit quotidià.
- ✓ Mostrar les diferències entre homes i dones en l'economia i l'organització política
- ✓ Explicar les involucions quant a les relacions igualitàries d'alguns moments històrics (Inquisició, etc.).
- ✓ Generalitzar l'ús no sexista del llenguatge.

VISIÓ DE GÈNERE TRACTADA ALS LLIBRES

TRANSVERSALITAT DELS TEMES DE GÈNERE

• Paper de la dona en el comerç asteca a la societat precolombina

• Persecució de les bruixes a la Inquisició
• Invisibilitat de la dona pintora al Renaixement
• Monogràfic sobre "dones humanistes"

• Invisibilitat de la dona pintora al Barroc

• Lluita pel dret de vot femení

• Discriminació laboral de les dones • Desigualtat relativa al grau de pobresa i ingressos econòmics • Desigualtat en l'alfabetització i nivell d'estudis • Violació de drets bàsics de les dones i avenços legislatius • Morts relatives a l'embaràs o al part • Feminització de les tasques domèstiques • Treball de les dones a maquilas a Àsia • Situació de les dones a Àfrica • Escons ocupats per dones per continents • Violència domèstica • Index d'Equitat de gènere

SEGLE IV

⊖ Hipàtia

SEGLE XV

⊕ • Caterina d'Aragó • Germana de Foix • Isabel (filla Reis Catòlics) • Isabel I de Castella • Margarida d'Àustria • Maria de Borgonya

⊕ Joana de Castella (la Beltraneja)

SEGLE XVI

⊕ Artemisa Gentilleschi • Marie de Gournay • Sofonisba Anguissola
⊕ Anna Bolena • Anna d'Àustria • Caterina de Mèdici • Elisabet I d'Anglaterra • Isabel de Portugal • Jane Seymour Joana (la boja) • Maria d'Aragó i de Portugal (filla Reis Catòlics)
⊖ Catalina d'Erauso • Inés de Zúñiga • Inés Suárez • Teresa de Àvila (Sta Teresa de Jesús)
⊕ Isabel Clara Eugènia • Joana Massissa • Malinche
⊖ Louise Labé

SEGLE XVII

⊕ Clara Peeters • Juana Inés de la Cruz • Judith Jans Leyster • Luisa Roldán • Mary Beale
⊕ Cristina de Suecia • Maria Bárbara de Asquín (Mari Bàrbola) • Maria I d'Anglaterra (o Maria Tudor) • Maria II d'Anglaterra • Maria Lluïsa d'Orleans • Mariana d'Àustria Marianna de Neuburg
⊖ Antònia Salamona • Francina Redorta • Joana Oliver de Granera • Margarida de Mèdici
⊕ Catharina Croesser • Isabel de Velasco • Margarida de Borbó (d'Àustria, infanta) • Maria Agustina Sarmiento

SEGLE XVIII

⊕ Aphra Behn
⊕ Caterina II de Rússia
⊖ Anne Bonny • Maria Teresa d'Àustria
⊖ Maria Gaetana Agnesi

SEGLE XIX

⊕ Alakina Mann • Angelina Jolie • Anna Popplewell • Essie Davis • Gabrielle Reidy • Johanna Scanlan • Judy Parfitt • Mercedes Sampietro • Montserrat Caballé • Núria Gago • Olalla Escribano • Scarlett Johansson • Tracy Chevalier
⊕ Angela Merkel • Dalia Grybauskaitė • Dilma Roussef • Elisabet II d'Anglaterra
⊖ Kendra Ulrich • Melinda Gates • Rigoberta Menchú • Rosa Parés
⊖ Anna Torres • Dominga Márquez • Jacqueline McGlade • Leonela Relys • M. C. Ruiz • Roser Majoral • Susana Pérez de Pablos • Z. Romero

DONES ESMENADES ALS LLIBRES

31% REINA

27% ARTISTA

12% INTEL·LECTUAL

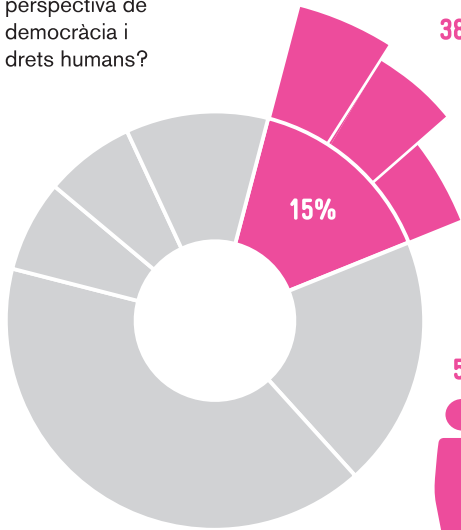
19% ALTRES

11% FAMILIAR DE...

PERSPECTIVA DE DEMOCRÀCIA I DRETS HUMANS

Quin pes té la perspectiva de democràcia i drets humans?

Quins **conceptes** s'hi utilitzen més?

38% DRETS HUMANS/DRETS
36% DEMOCRÀCIA
26% CIUTADANIA

De les **personalitats** citades, quantes són civils i quantes són militars?

OBSERVACIONS:

- ⊕ Es mostra un número considerable de models ideològics en confrontació
- ⊕ Les violacions de drets humans més greus (mitas, encomiendas, expulsions) es tracten suficientment
- ⊕ Es reflecteix la persecució d'alguns col·lectius minoritaris (persones perseguides per la Inquisició, protestants, persones jueves i morisques, població local d'Amèrica central...)
- ⊖ El concepte de democràcia es limita a una concepció de democràcia representativa
- ⊖ Molts àmbits de millora del sistema democràtic queden poc reflectits
- ⊖ No es dona veu als col·lectius minoritaris oprimits (citar testimonis, textos seus)
- ⊖ La meitat de llibres ometen que hi ha sistemes econòmics alternatius al sistema capitalista o de mercat
- ⊖ Es citen pocs tractats actuals de drets humans

REPTES:

- Una reflexió més explícita sobre el rol de la protesta i del conflicte com a control democràtic (en molts llibres es mostren imatges de protestes de la societat civil, però no s'arriba a reconèixer el seu rol democràtic).
- Tractar problemes de les democràcies europees actuals com la corrupció, les portes giratòries o les restriccions als drets i llibertats arrel de l'11-S, o la crisi econòmica del 2008.
- L'explicació d'altres mecanismes de participació com les Iniciatives Legislatives Populars (a Catalunya i a l'Estat Espanyol), el paper del Síndic de Greuges com a protector dels drets de la ciutadania enfront del poder de l'Estat, instruments clau com la Declaració Universal dels Drets Humans, del Drets al Desenvolupament, del Dret a la Pau...

RECOMANACIONS:

- ✓ Destacar i celebrar els avenços socials en democràcia i drets humans.
- ✓ Incorporar vocabulari d'enfocament de drets, reflectint que la satisfacció de les necessitats bàsiques és un dret inalienable de les persones, i que s'ha de protegir per llei
- ✓ Reflectir que la democràcia és perfectible i pot anar força més enllà del vot

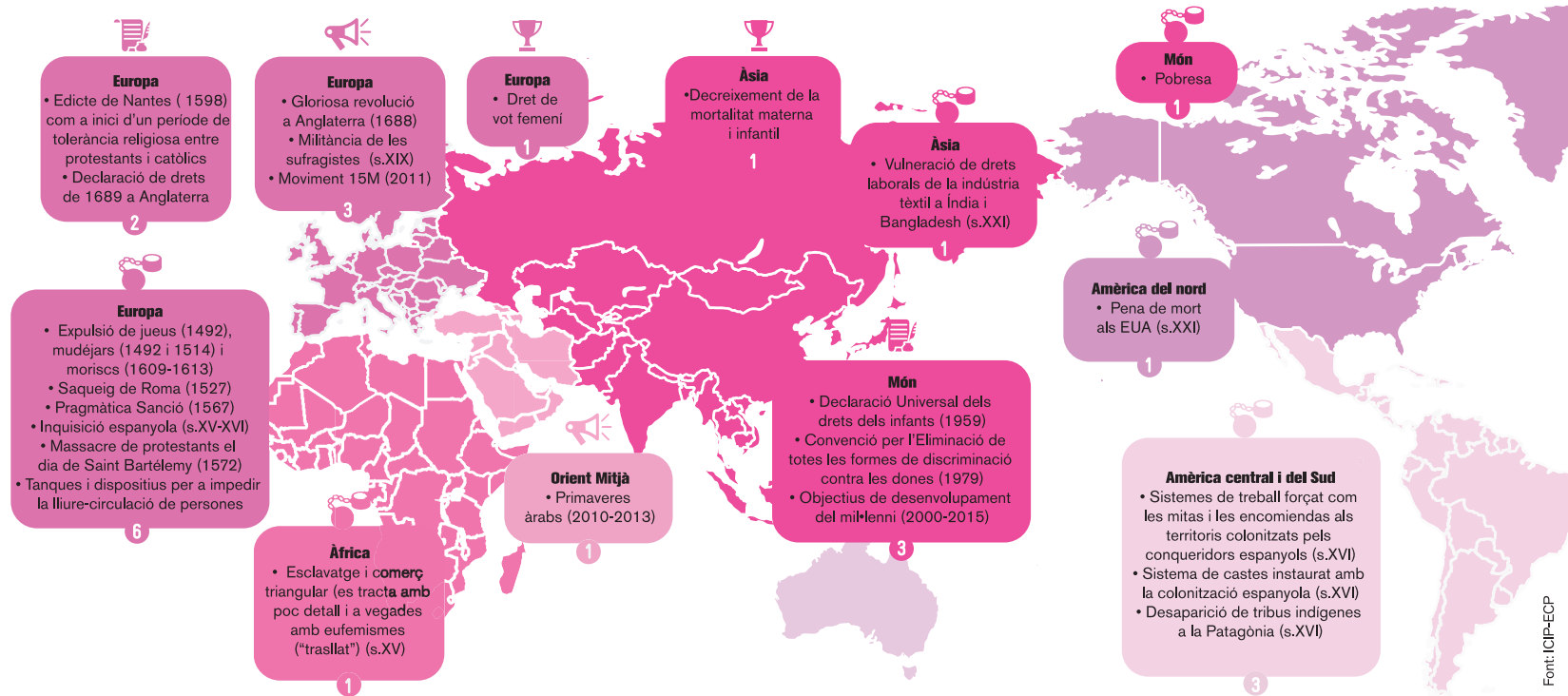
VISIÓ DE DEMOCRÀCIA I DRETS HUMANS TRACTADES ALS LLIBRES

13 EXEMPLES DE VULNERACIONS DE DDHH

5 TRACTATS I INICIATIVES DE PROTECCIÓ DELS DRETS HUMANS

4 MOVIMENTS SOCIALS QUE RECLAMEN L'ASSOLIMENT DE DRETS O UNA DEMOCRÀCIA DE MILLOR QUALITAT

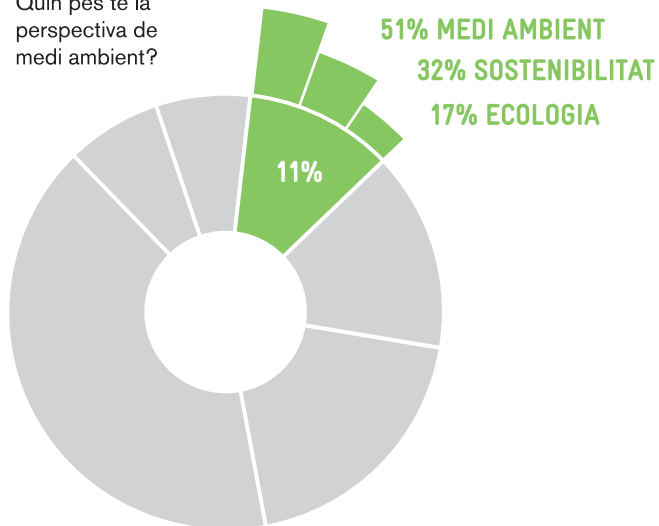
2 EXEMPLES D'ASSOLIMENT DE DDHH

PERSPECTIVA DE MEDI AMBIENT

Quin pes té la perspectiva de medi ambient?

Quins **conceptes** s'hi utilitzen més?

OBSERVACIONS:

- ⊕ Es tracta de la perspectiva més transversal de les sis analitzades
- ⊕ Es parla dels efectes mediambientals de gairebé tots els sectors d'activitat econòmica
- ⊕ Es citen diferents casos especialment polèmics del progrés tecnològic o dels progressos tecnològics
- ⊕ Es presenten molts models alternatius (comerç just, turisme sostenible, etc.), i en algun cas es convida al canvi d'actitud (consum)
- ⊖ Els problemes ambientals lligats a la deslocalització de les empreses estan infrarrepresentats
- ⊖ La influència dels recursos naturals sobre les relacions socials al llarg de les diferents èpoques ocupa un espai molt limitat de reflexió
- ⊖ Les crítiques a alguns progressos tecnològics no es relacionen als models econòmics que els generen (agricultura, ramaderia intensiva, etc.)

REPTES:

- Una major reflexió sobre les regulacions que permeten protegir el medi ambient (Protocol de Kioto, quotes de pesca, procés de Kimberley)
- Transmetre que està a la mà de la ciutadania aplicar mesures legals de protecció ambiental estructural
- Propostes més completes de canvi d'actituds individuals per la protecció del medi ambient
- Tractar els problemes ambientals lligats a la deslocalització de les empreses
- Enfocaments que qüestionen el creixement en si.

RECOMANACIONS:

- ✔ Reforçar la visió crítica respecte al consum de recursos i matèries primeres, amb especial èmfasi en els recursos d'altres països, o els que són de bé comú (privatització de l'aigua, etc.).
- ✔ Mostrar els tractats existents per a protegir el medi ambient
- ✔ Reflectir l'impacte de l'activitat humana en les generacions futures

SECTORS D'ACTIVITAT QUE GENEREN PROBLEMES SOBRE EL MEDI AMBIENT

SECTOR PRIMARI

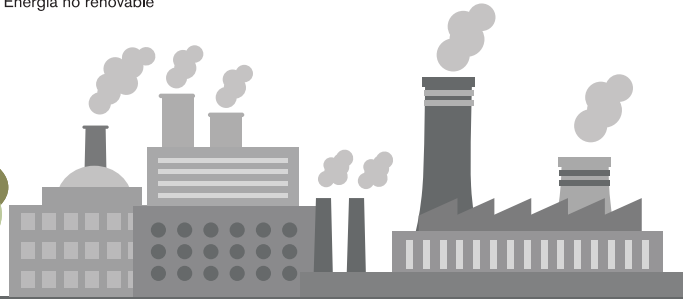
Agricultura intensiva -
Ramaderia intensiva

SECTOR SECUNDARI

Indústria - Mineria - Indústria petroquímica
- Energia no renovable

SECTOR TERCIARI

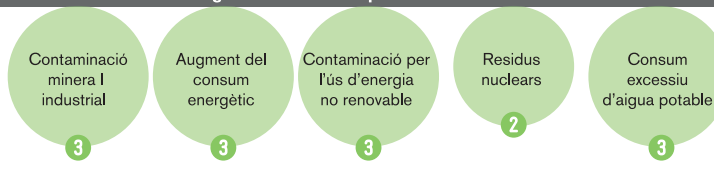
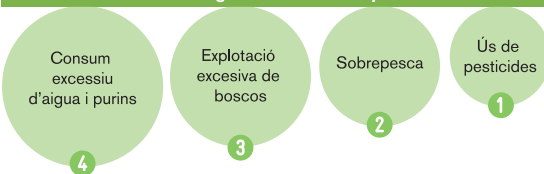
Turisme - Transports

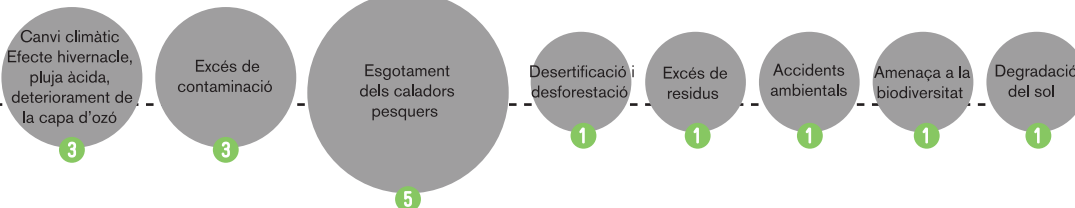
Problemes ambientals lligats als models de producció

Problemes ambientals lligats als models de producció

Problemes ambientals lligats als models de producció

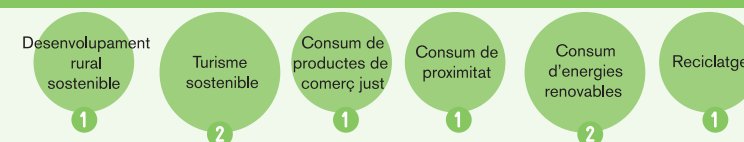

IMPACTES SOBRE EL MEDI AMBIENT

NOMBRE DE LLIBRES QUE ESMENTEN EL FACTOR: 5 4 3 2 1

ALTERNATIVES: MODELS DE PRODUCCIÓ ALTERNATIU

METODOLOGIA EN ELS EXERCICIS DIDÀCTICS

PES DE LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES ALS LLIBRES

COMUNICATIVES

1. Comunicació lingüística i audiovisual = 7
2. Artística i cultural = 2
3. Tractament de la informació i competència digital = 3

METODOLÒGIQUES

4. Matemàtica = 0
5. Aprendre a aprendre = 4

PERSONALS

6. Autonomia i iniciativa personal = 0

CONVIURE I HABITAR EL MÓN

7. Coneixement i interacció amb el món físic = 5
8. Social i ciutadana = 0

OBSERVACIONS:

- + Es troben exemples d'activitats en grup, algunes col·laboratives, altres d'autènticament cooperatives.
- + Alguns llibres promouen la reflexió crítica a partir de textos amb punts de vista contraposats
- + El discurs explícit està molt d'acord amb els valors de la pau, del desenvolupament, de la perspectiva de gènere, de la interculturalitat, del respecte pel medi ambient, i dels valors democràtics i del respecte dels drets humans
- Es prioritzen els coneixements molt per sobre de les habilitats i les actituds
- Poc treball de la competència matemàtica pel que fa a la comprensió i elaboració de la informació
- No s'observa una aposta prou significativa en la promoció de l'esperit crític de l'alumnat
- Es poden diversificar molt més les perspectives dels continguts tractats (multiperspectiva)
- Els continguts implícits (temes presents i absents, discurs, metodologia) no sempre incorporen les perspectives de pau, gènere, interculturalitat, etc.

S'HA TROBAT A FALTAR:

- Una proporció més alta d'activitats que demani relacionar continguts d'història i geografia amb l'actualitat o l'entorn de l'alumnat
- Accions individuals referents a actituds en el envers persones vulnerables (sense sostre o amb graus severos d'exclusió), actituds de valoració de la diversitat a l'aula, o sobre els mecanismes d'organització i de presa de decisió a l'aula o al centre escolar

RECOMANACIONS:

- ✓ Diversificar les fonts de documentació per visualitzar diferents punts de vista i fomentar l'empatia i l'esperit crític.
- ✓ Diversificar el tipus d'activitats proposades (més treball cooperatiu, diferents formes d'expressió, implicació en l'entorn, etc.)
- ✓ Proposar activitats socioafectives (per fomentar l'empatia), d'opinió crítica, d'abstracció i relació amb l'entorn i d'acció.
- ✓ Acompanyar les imatges d'impacte amb reflexions i valoracions ètiques.
- ✓ Diversificar la representació geogràfica del món (diferents projeccions del món, mapes d'altres continents, etc.)

EXEMPLES DE BONES PRÀCTIQUES IDENTIFICADES ALS LLIBRES

PERSPECTIVA DE PAU

- Text antibel·licista de Thomas More
- Il·lustracions que mostren l'impacte de les guerres sobre les persones
- Text sobre víctimes d'un saqueig i una agressió sexual
- Explicació de la relació entre guerres i recursos naturals
- Pregunta sobre el conflicte sahrauí en l'actualitat, les seves possibles solucions i les accions de les associacions de solidaritat amb el seu poble
- Debat a favor i en contra de recórrer a la guerra per a gestionar un conflicte
- Debat sobre la idoneïtat de boicotejar McDonald's com a protesta contra les multinacionals
- Activitats d'aprenentatge cooperatiu

PERSPECTIVA DE DESENVOLUPAMENT

- Visualització de diferents classes socials (burguesia, pagesia...)
- Descripció dels recursos en mans d'uns pocs
- Anàlisi de dades sobre la pobresa i els accidents laborals a Bangladesh
- Pregunta sobre com la globalització afecta el territori on viu l'alumnat
- Debat sobre com tenir relacions comercials internacionals més justes
- Debat sobre beneficis i dificultats de mantenir l'Estat del Benestar
- Debat sobre el paper de les ONG i el Fòrum Social Mundial (FSM)
- Debat sobre les conseqüències de la deslocalització
- Impulsar campanyes de sensibilització sobre el treball infantil
- Impulsar campanyes de sensibilització sobre els riscos del capitalisme sobre els països pobres
- Enquestar familiars sobre els comerços on compren

PERSPECTIVA DE GÈNERE

- Activitat ressaltant la invisibilització de les dones artistes
- Representació equilibrada de dones i homes amb rols diversos
- Reflexió sobre les dones al mercat de treball, atur femení i nivell d'estudis
- Text sobre discriminació de gènere i pobresa
- Analitzar les desigualtats entre homes i dones a l'entorn de l'estudiant i fer propostes per la igualtat de gènere
- Debat sobre el repartiment real de les tasques domèstiques
- Debat sobre la vida laboral femenina a països amb diferent grau de desenvolupament

PERSPECTIVA DE DIVERSITAT

- Quantificació del nombre de morts a la Conquesta d'Amèrica
- Crítica a mesures d'intolerància religiosa (Inquisició, expulsió de minories, Pragmàtica Sanció...)
- Imatges d'altres països mapes amb projeccions diverses
- Exposició d'arguments a favor i en contra de la tolerància i la convivència

PERSPECTIVA DE MEDI AMBIENT

- Exposició dels impactes negatius de l'activitat econòmica sobre el medi
- Informació sobre alternatives al consum devastador
- Investigar en una botiga de productes ecològics les especificitats dels seus productes
- Identificar recursos naturals preuats i escassos
- Debat sobre el dret dels països emergents a explotar els seus recursos naturals sense cura del medi ambient
- Cultivar un Hort
- Escriure una carta a la UE explicant el propi posicionament sobre els transgènics

PERSPECTIVA DE DEMOCRÀCIA I DRETS HUMANS

- Reflexions sobre el paper de la ciutadania i primaveres àrabs, 15M
- Reflexió sobre la perfectibilitat de la separació de poders a Espanya
- Pregunta sobre com són considerades les minories en les societats democràtiques.